

EDMOND NICOLAÏ (1849-1927)

1894

Edmond Nicolaï werd geboren te Verviers op 25 december 1849. Hij overleed te Brussel op 13 oktober 1927.

Hij deed zijn Latijnse humaniora in het Collège Saint Servais te Luik en zijn universitaire studiën in de Rijksuniversiteit te Luik, waar hij op 17 augustus 1872 tot doctor in de Rechten promoveerde.

Zijn hogere studiën geëindigd hebbend, maakte hij dadelijk een aanvang met zijn administratieve loopbaan, als afdelingsoverste bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Openbaar Onderwijs; na de hervorming van dit departement werd hij tot directeur en naderhand tot directeur-generaal bij het Ministerie van Wetenschappen en Kunsten bevorderd. Na een vruchtbare carrière van 37 jaren, werd hij in april 1919 als ambtenaar tot het rustpensioen toegelaten.

Wat zijn universitaire werkzaamheden betreft, werd hij, eerst ten voorlopigen titel (Ministerieel Besluit dd. 19 januari 1894), daarna definitief (K.B. dd. 30 september 1896) tot docent bij de Rijksuniversiteit te Gent aangesteld, en wel voor de cursus „Statistiek” bij de Faculteit der Rechten.

Later werden zijn bevoegdheden in onze Alma Mater als volgt uitgebreid : „Begrippen van de Statistiek” bij de Faculteit van Wetenschappen, kandidatuur in de aardrijkskunde (Ministerieel Besluit 11 augustus 1900), „Beginselen van de Statistiek”, bij de Bijzondere Handelsschool gehecht aan de Faculteit van Rechten (K.B. dd. 12 januari 1907). Bij K.B. dd. 23 januari 1907 werd Prof. Nicolaï gemachtigd de titel van leraar bij voormelde Bijzondere Handelsschool te voeren.

Deze leeropdrachten bleef hij waarnemen tot oktober 1920; bij K.B. dd. 6 mei 1920 werd hij tot het emeritaat toegelaten, maar kreeg tevens de toelating om zijn onderwijs tot het einde van het academiejaar 1919-1920 voort te zetten.

Voor de hem toegekende wetenschappelijke onderscheidingen, zijn lidmaatschap aan allerlei officiële commissies in België zelf of in het buitenland, zijn eervolle onderscheidingen enz. verwijzen wij naar het Liber Memorialis van 1913 (deel I). We stellen er ons tevreden mede de lijst zijner publikaties bij te werken.

Edmond Nicolaï was een op velerlei gebied geschoold man, die in verschillende studierichtingen, hoofdzakelijk de statistiek en de demografie, de openbare financiën en zelfs de private financiën, op ettelijke hoogst belangwekkende en in zekere zin baanbrekende publicaties kon bogen. Zijn „Histoire des finances publiques de la Belgique de 1830 à 1880” (waarmede hij deel nam aan de wedstrijd, in 1882 door de Koninklijke Academie van Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België uitgeschreven, en de prijs verwierf) is een nog steeds geraadpleegd werk. Als vervolgstuk daarop verschenen „Histoire de la dette publique de la Belgique” (1884) en „Les traités de 1839, partage de la dette

entre la Hollande et la Belgique". In dezelfde richting is hij een der eersten geweest om het begrip van de afwenteling en dat van de incidentie der belastingen onder ogen te nemen, o.m. in „Notice sur la répercussion des droits de douane" (1905).

Nochtans is het op het gebied van de statistiek dat Prof. Nicolai zich, in zijn latere jaren, bij voorkeur heeft bewogen, inz. op dat van de demografie. In dit verband wijzen we op brochures als „Organisation de la statistique officielle en Belgique" (1885), „La dépopulation des campagnes et l'accroissement de la population des villes" (1904), „Organisation d'une statistique des causes de décès" (1904) e.a. Men veroorlove ons echter zijn beschouwingen over „Salaires et budgets ouvriers en 1853 et 1891" (1895) als een nog voornamere, zij het intussen door de moderne methodes van statistische analyse voorbijgestreefde bijdrage tot de ontleding van het probleem der koopkracht van de arbeidende klasse te begroeten. Geen wetenschap heeft sedert kort zulke doortastende vorderingen gemaakt als de statistiek. Daarin ligt een reden te meer om van onze achting blijk te geven ten opzichte van geleerden, zoals o.m. Edmond Nicolai, die, vijftig jaar geleden, in ons land de grondslagen van de statistische wetenschap gelegd hebben. Ook in de statistische praktijk speelde hij een voorname rol, o.m. als lid van de Centrale Commissie voor de Statistiek te Brussel, waar hij sedert 1894 deel van uitmaakte en waar hij in de vergaderingen van de commissie, haar subcommissies en beperkte studieafdelingen vaak de rol van verslaggever vervulde; wegens zijn kennis en zijn overtuiging legde zijn mening veel gewicht in de schaal.

Gedurende 38 jaren lid van het Internationaal Instituut voor de Statistiek, genoot hij zelfs op het wereldplan van een benijdenswaardige faam; onvermoeid werker, nam hij actief aan de werkzaamheden van het instituut te 's Gravenhage deel, woonde de meeste van zijn internationale congressen bij en publiceerde in haar „Bulletin" ettelijke flink gedokumenteerde bijdragen.

A. DE RIDDER

PUBLIKATIES VAN EDMOND NICOLAI

- Histoire des finances publiques de la Belgique de 1830 à 1880.*
Histoire de la dette publique de la Belgique, 1884.
Les chemins de fer de l'État en Belgique 1834-1884, 1885.
Les tribunaux de commerce en Belgique 1840-1881. 1e uitg. 1885, 2e uitg. 1904.
Organisation de la statistique officielle en Belgique, 1885.
Salaires et budgets ouvriers en 1853 et 1891. 1895.
De l'organisation d'une statistique officielle et uniforme des causes de décès. Rapport présenté au XIIIe Congrès international d'Hygiène et de Démographie, 1903.
Notice sur la répercussion des droits de douane. 1903.
La dépopulation des campagnes et l'accroissement de la population des villes. Rapport présenté au XIIIe Congrès international d'Hygiène et de Démographie, 1904.
Rapport sur les registres de population. International Statistical Institute, 10th Session, London, 1905.
Les valeurs mobilières. Uittreksel uit het „Bulletin de la commission centrale de statistique”, tome XIX, 1906.
La situation des caisses des veuves et orphelins des professeurs et des instituteurs communaux. Ses 25 premières années 1877-1901, 1907.
La dépopulation des campagnes. Étude démographique des régions rurales, industrielles et urbaines de la Belgique. 2e uitg., Brussel, Hayez, in-4°, pp. 160, 1919.
Les traités de 1839. Partage de la dette entre la Hollande et la Belgique. Brussel, Hayez, in-4°, pp. 64, 1920.
Étude historique et critique sur la dette publique en Belgique. Académie Royale de Belgique, Classe des Lettres et des Sciences Morales et Politiques, 1921.
Les Caisses des Veuves et Orphelins de l'Administration de l'Instruction publique de l'État (1880-1913). Brussel, Hayez, in-4°, pp. 102, 1922.
Een reeks rapporten aan de *Commission centrale de statistique*. Volkstelling, beroeps- en nijverheidstelling van 1896, landbouwtelling van 1895, statistiek van de criminaliteit, overzicht van de economische toestand van het Rijk 1876-1900, enz. Cf. „Bulletin de la Commission centrale de statistique”.
Rapporten over diverse vraagstukken, voorgelegd aan het *Institut international de statistique* en gepubliceerd in zijn *Bulletin*. Statistiek van het lager onderwijs, hypotheeken, mobiliënbelasting, bevolkingsregister, vakbibliotheken over statistiek, telling der vreemdelingen, gezinsgrootte, enz.